

SREČANJA

O SLOVENSKI POEZIJI

Zdi se težavno soditi o slovenski poeziji* edino z literarnega vidika, ker je bila kulturna zgodovina v Sloveniji od nekdaj eno z zgodovino samo. Ker je bila slovenska lirika že od začetka protest naroda, oropane svobode, ne pozna igre, larpurlartizma, razkroja. V nasprotju z njihovimi srbskimi ali hrvaškimi tovariši so se velike pesniške revolucije našega stoletja le malo dotaknile sodobnih slovenskih pesnikov. Surrealizem na primer, o katerem vemo, kakšno mesto je dobil v delih beograjskih pesnikov, v slovenskih pesmih iz iste dobe ni pustil sledov. S tem ni rečeno, da je slovenska tenkočutnost gluha za vabilo v sanjski svet — videli homo, kako poteka vizionarna žila v filigranu številnih elegij — vendar ostaja še preblizu svojim virom, da bi bila voljna izgubiti se v prigodo, ki bi jo oddaljila od »realnega sveta«.

Medtem ko naše poezije napredujejo v zaporednih prelomih, oznanjenih in močno podprtih z manifesti, se slovenska poezija razvija počasi, s kompromisi, v katerih sta zavarovana takó prihodnost kot izročilo. Literatura, ki je — v svoji knjižni obliki — stara komaj dobro stoletje, si ne more dovoliti, da bi kaj opustila. Dolga stoletja slovenski pesniki niso mogli svobodno uporabljati svojega jezika, zato še niso izžrpali vseh njegovih presenečenj. Še vedno jim je pri srcu sočna beseda, ki jo izžmeš prav do lupine. Skupaj s konservativizmom nekaterih pesnikov nam to pojasnjuje neko nagonsko — in dostikrat tudi nezavedno — nezaupanje do raznih drznosti, ki prihajajo iz tujine.

Prej smo omenili, kako tesno je leposlovje v Sloveniji povezano z zgodovino; to misel je treba nedvomno poudariti. Poezija, rojena ob bregovih Blejskega jezera, je namreč na neki način zares obudila v življenje narod. Bistvo se je tu uveljavilo pred bivanjem. Ko se je Francè Prešeren odločil, da bo svoje pesmi pisal v slovenščini — ki mu je bila materinščina, ne pa jezik njegove omike — je začel s svojim genijem služiti narodni stvari. Prve umetnine so prav hitro postale zastave naroda v boju, da si spet pridobi samostojnost. Tako je pisanje poezije po Prešernu ostalo vedno in predvsem poklonitev slovenskemu jeziku, to se pravi dejanje narodne zavednosti. Nedvomno prav zavoljo tega odporniški ali socialni navdih slovenskih pesnikov ne doni votlo, kot se to dogaja drugod. »Praktična resnica« se tu lepo ujema s pristnostjo jezika in občutka.

Od svojih romantičnih izvirov — Prešernove *Poezije* so izšle leta 1847 — je slovenska lirika ohranila zelo živo nagnjenje do narave. Melanholične Župančičeve pokrajine, kjer se vedno skriva kak ženski obraz, skrivnostne vegetacije Simona Jenka, Kettejeve verlainovsko rahle vaške skice, strupene noči Alojza Gradnika. V slovenskih stihih je povsod navzoča boginja Kibeles.

Med vsemi pesniki slovenske plejade nam je naposled nedvomno najbližji Srečko Kosovel (1904—1926). Kosovel, ki je v začetku tega stoletja vnovič — in mogoče še z večjo nestrpnostjo — doživel Rimbaudovo pustolovščino, Kosovel, lira, ki so jo teptali črni angeli tesnobe bivanja, je blodeča zvezda, ki je zmedla predobro urejeno pesniško konstelacijo svojega časa. Ko bo njegovo

* Priobčujemo spremno besedo, ki jo je za *Antologijo slovenske poezije* v francoščini napisal francoski pesnik Marc Alyn.

delo naposled prevedeno, se bomo zavedeli, da zasluži ta mladi človek prostor ne samo med največjimi jugoslovanskimi pesniki, temveč tudi med najpomembnejšimi glasovi moderne dobe:

*Vse tone v žgočem, rdečem morju;
sonce zahaja in v njem se opaja
tisočkrat mrtvi evropski človek.
— Vse je ekstaza, ekstaza smrti.*

Kosovelov zgled, ki ga njegovi nasledniki dolgo niso razumeli, je vzklik v slovenski zemlji. Tu boste našli njegov odmev v najnovejših pesmih, tistih, ki predstavljajo pesnike generacije iz leta 1950.

Marc Alyn
Prevedel J. G.

WLADYSŁAW BRONIEWSKI

Dne 10. februarja je umrl v Varšavi poljski pesnik-revolucionar Władysław Broniewski (1897—1962). Z njegovo smrtjo je poljska književnost po Tuwimu (umrl l. 1949) in Staffu (umrl l. 1957) izgubila še enega tistih pomembnih poetov tega stoletja, ki so veljali doma in v tujini za mojstre poljske besede.

Broniewskega sem osebno poznal in njegove verze večkrat poslušal iz njegovih ust. Pripovedovanje verzov mu je bila neka naravna potreba in prijateljstvo ljudi več kakor slava. Ko sem ga zadnjič srečal oktobra 1960, je bil še zmeraj ponosen in žilav kot nekoč, a vendar se mi je zdel njegov obraz vse bolj trpek in truden od življenja in njegove oči vse bolj polne tiste žalosti, ki so je bile polne tudi njegove pesmi iz zadnjih let, odkar mu je tragično umrla edina hči Anka. Sam pa je prav do zadnjih dni življenja odganjal misel na smrt in prijatelji, ki so ga srečavali še zadnje tedne, pišejo, da je bilo edino, kar se je pri njem spremenilo, njegov glas. Mož, ki je v življenju tisočem in tisočem glasno govoril v pesmih, se je od sveta poslavljal — šepetaje. Imel je raka v grlu.

Poezija Broniewskega nima vrstnice v poljski književnosti. Od leta 1925 do smrti je pesnik napisal več knjig pesmi, ki so odigrale veliko vlogo pri čustveni mobilizaciji množic med obema vojnama, med nacistično okupacijo Poljske in tudi po vojni, ko je bilo izmučeni in porušeni Poljski upanje potrebno kakor kruh. Naj naštejemo samo nekaj naslovov njegovih zbirk: *Dim nad mestom* (1927), *Pariška komuna* (1929), *Skrb in pesem* (1933), *Poslednji krik* (1938), *Bajonet na puško* (1943), *Obupujoče drevo* (1945) in *Upanje* (1954). Ko je sedel v ječi, je pisal možate pesmi, kljubujoče brezupu; ko se je boril Madrid, je povzdignil glas in z republikanci zaklical »No pasaran!« — in ko je Hitler leta 1939 že stal na mejah Poljske, je bila njegova pesem »Bajonet na puško« znak za začetek boja na življenje in smrt.

Ko pa se je po vojni vrnil s front v razrušeno domovino, je bil kakor Staff spet med prvimi poeti, katerih beseda je sredi brezupa zazvenela upajoče — in ostala takšna do konca. Tudi pri novem občinstvu in ob novih pesnikih je ostal Broniewski priljubljen in spoštovan poet, tako rekoč živi klasik.